

GOVORNO-JEZIKOVI RAZVOJ OTROK

Barbara Šumak, logopedinja

April 2018

VSEBINA

Faze govornega-jezikovnega razvoja

Govorne motnje

Jezikovne motnje

Jecljanje

Govor se začne razvijati v nosečnosti, najbolj intenziven je v predšolskem obdobju, končuje okrog devetega leta, izpopolnjuje pa vse življenje.

OTROKOV GOVOR SE LAHKO NEMOTENO RAZVIJA, KO:

- je otrok ustrezno duševno in telesno razvit,
- ima zdrav sluh,
- ima pravilno razvite govorne organe (usta, ustna votlina, jezik, zobe)
- dobiva dovolj govornih spodbud iz okolja.

RAZVOJ GOVORA

Začne se že v
nosečnosti

Zaznava slušne
informacije: glasba,
govor (različna
melodija joka
dojenčkov)

FAZE RAZVOJA GOVORA: OD ROJSTVA DO 3 MESECEV

- Razlikuje med glasovi ljudi,
- razlikuje svoje oglašanje od govora drugih,
- joka, gruli, spušča glasove, se giblje,
- vzpostavlja očesni stik,
- nasmeji se, ko vas vidi,
- odgovarja z gibi telesa, smehom.

OD ROJSTVA DO 3. MESECA

Pozor, če:

☐ ! Ne odzove se na bližino staršev

☐ ! Ne reagira na glasne zvoke

OD ROJSTVA DO 3. MESECA

Kako spodbujate GJ razvoj?

- Otroka nagovarjajte, mu pojte.
- Ko se otrok izraža (z jokom) se odzovite: nahranite/ljubkujte/potolažite.

OD 4. DO 6. MESECA

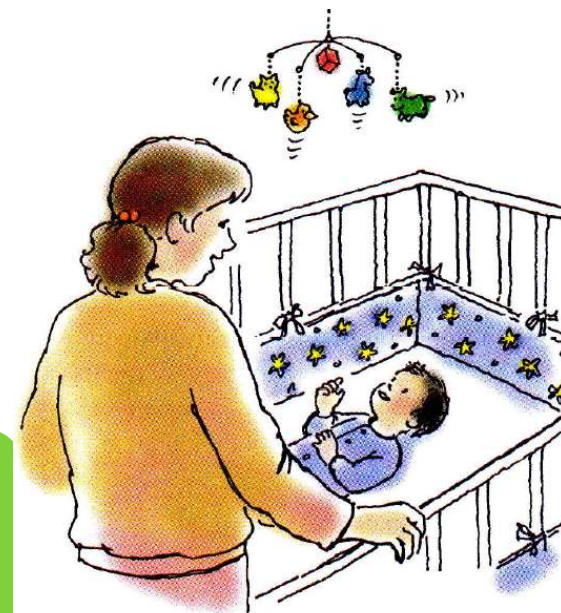
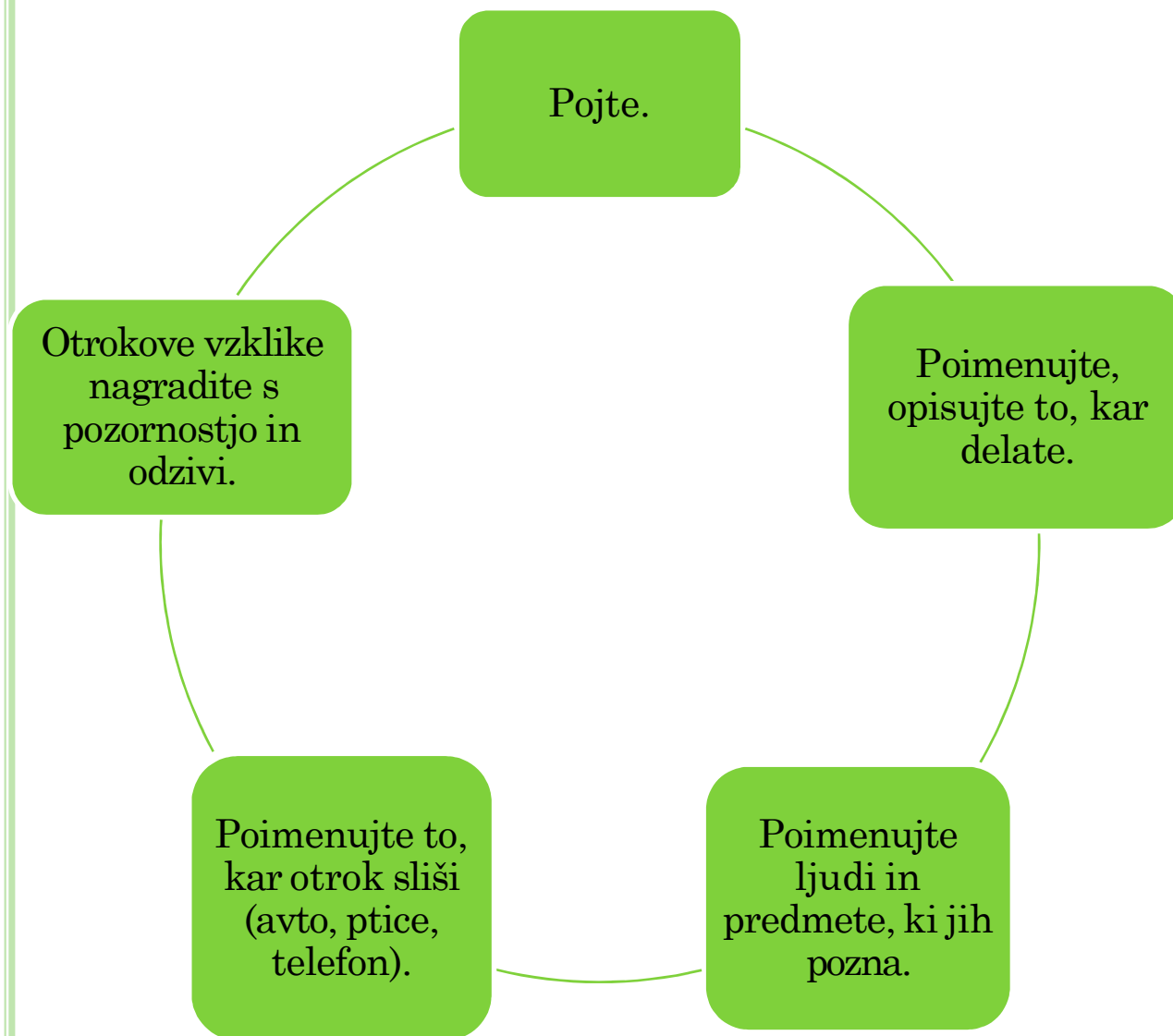
- Otrok se odziva na zvoke, obrača glavo in/ali oči v smeri, od koder prihaja zvok,
- vzpostavlja očesni kontakt,
- igra se z govornimi organi, z ustnicami tvori glasove (p, b, m),
- zanimajo ga zvočne igrače in zvočila,
- oglašča se, ko je sam.

Pozor, če:

- ! Ne reagira na hrup, znani glas.
- ! Ne ustvarja glasov, je tiho.
- ! Ne vzpostavlja očesnega kontakta.
- ! Sene zanima za zvočne igrače.

OD 4. DO 6. MESECA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ ?

OD 7. DO 12. MESECA

- Čeblja na način, da glasove veže v zloge ali kombinacije zlogov in se igra z različnimi variacijami (pa, papa, be be, be pe, bepe ...).
- Po svoje posnema živali.
- Za sredstvo komunikacije uporablja **geste**: pomaha, iztegne roke, ko kaj želi ali dvigne roke, ko želi v naročje.
- Razume več besed, preprosta navodila: „Pridi sem.“, „Bi še?“
- **Razume „Ne!“**
- Izpolni enostavne naloge: »Daj medvedka. Izpusti to. Pridi sem.«
- Odziva se, ko ga pokličemo.
- Po naših navodilih kaj naredi: pomaha, objame, prime.

OD 7. DO 12. MESECA

Pozor, če:

! Se ne vključuje v govorno igro z odraslim.

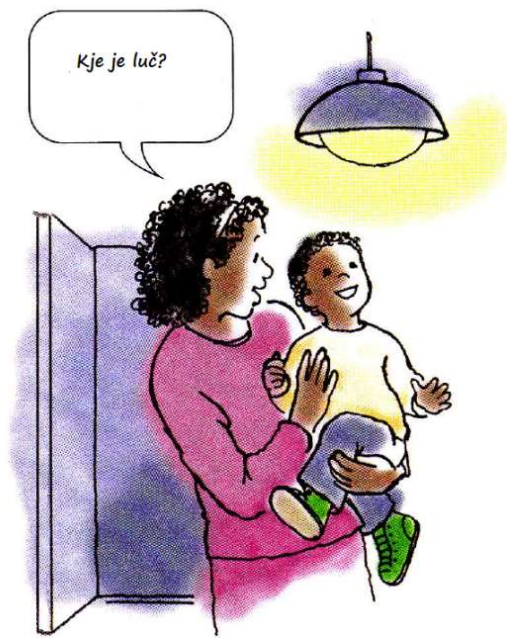
! Ne reagira na hrup.

! Ni glasovne igre. Se ne smeji na glas

! Ne poskuša komunicirati z oglašanjem ali kazanjem

! Ne čeblja ali naenkrat nehačebljati

! Ne reagira na vprašanja „Kje je mama?“ / “Kje je lučka?”

OD 7. DO 12. MESECA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Spreminjajte svoj glas: otrok v tem uživa, melodija govora mu pomaga razumeti jezik.

- Vzpostavljajte vse vrste medsebojne interakcije: delajte „smešne obraze“, nasmehi, poglede, igra 'ku-ku'

OD PRVEGA DO DRUGEGA LETA

- Do najkasneje 15. meseca se pojavi prva beseda s pomenom,
- poimenuje številne nove samostalnike,
- za nami ponavlja vsakdanje besede: “auto, voda, muca ...”
- za nami ponavlja fraze: “pa pa, adijo, hop hop ...”,
- odzove se na svoje ime in nas pogleda, ko ga pokličemo po imenu,
- razume preprosta navodila in stavke: “Prinesi žogo. Pridi k mami. Daj mi lupčka.”,
- vse bolj ustrezno odgovarja z “JA” in “NE”,
- prinaša stvari, da nam jih pokaže.

OD PRVEGA DO DRUGEGA LETA

Okoli drugega leta:

- kliče se po imenu,
- poimenuje 30–50 vsakdanjih besed,
- pokaže ali pove kaj si želi: “Pil bi.”,
- poveže dve besedi v preprosti stavek: “Muca pila.”, “Kuža, papa.”,
- ponavlja nove besede, dele stavkov in občasno fraze,
- uporablja prve zaimke: “Jaz, moj, ti..”,
- uporablja vprašalnico – kje.

OD PRVEGA DO DRUGEGA LETA

Pozor, če:

- ! Otrok ne govori, ni zainteresiran za govor.
- ! Ne poimenuje vsaj 5 samostalnikov.
- ! Ne zanima ga, ko ga pokličemo ali ogovorimo.
- ! Govor ne napreduje.
- ! Govor se slabša.
- ! Ne razume in ne uporablja gest.
- ! Ne izpolni preprostih navodil (prinesi, pokaži) .

OD PRVEGA DO DRUGEGA LETA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Otroku opisujte svoje in njegove dejavnosti v kratkih stavkih. Opisujte, kaj vidite. **Večkrat bo besedo slišal, prej si jo bo zapomnil in hitreje jo bo začel izgovarjati!!**
- Poleg samostalnikov uporabljajte glagole in pridevnike: "Kuža skače, kuža laja, velik kuža, umazan kuža"
- Govorite razločno in počasi, **NE uporabljajte pomanjševalnic ali otroškega govora.**
- Berite pravljice, pesmice, izštevance in jih ponavljajte.
- Preverjajte otrokovo **razumevanje**, tudi če otrok še ne govori: »Pokaži muco. Ali slišiš avto?. Pokaži avto.«

OD 2. DO 3. LETA

- Domači razumejo večino besed,
- s ponavljajočimi se in preprostimi vprašanji se uči novih besed in dejstev: »Kaj je to? Kaj to? Kdo tam? ...«,
- zase uporablja zaimek jaz,
- s kratkimi stavki izraža lastne želje in zahteve: » Jaz pil. Jaz metal žogo.«,
- odgovarja na vprašanja, vključuje se v dialoge, vsakodnevne potrebe izraža z besedami,
- samostojno lista slikanice ter poimenuje besede,
- **razume pogosto rabljene glagole:** jesti, skakati, pospraviti,
- razume dvostopenjska navodila: »Pokaži mi roko in jo dvigni v zrak.«,
- razume osnovne predloge na, pod, v,
- ob koncu obdobja razume časovne pojme: včeraj, danes, jutri.

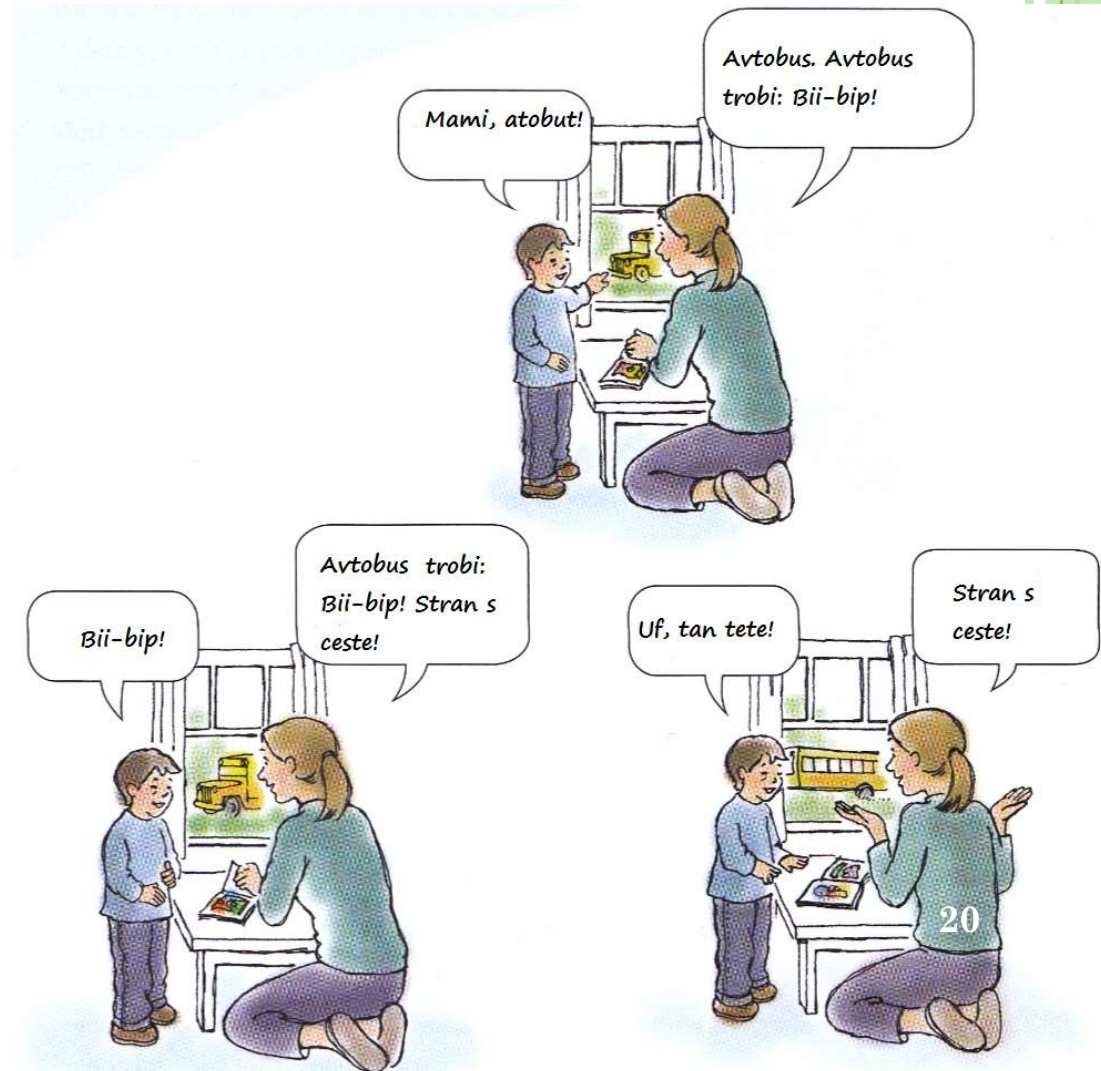
OD 2. DO 3. LETA

Pozor, če:

- ! Uporablja le nekaj besed.
- ! Domači težko razumejo njegov govor, ljudje iz okolice ga ne razumejo.
- ! Ne povezuje besed v stavke.
- ! Ne odgovarja na preprosta vprašanja.
- ! Ne postavlja vprašanj.
- ! Ne želi poslušati pravljic.

OD 2. DO 3. LETA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Spodbujajmo k interakciji z vrstniki, komunikacija z njimi koristi pri razvoju govornih sposobnosti,
- **razširite njegov stavek,**
- jasno in razumljivo odgovarjajte na otrokova vprašanja,
- kadar določeno besedo napak izgovori, jo naglas ponovite v ustrezni obliki, a ne zahtevajte, da ponovi pravilno.

OD 3. DO 4. LETA

- Govori vse bolj jasno, z ustreznim ritmom, glasnostjo in višino glasu,
- tvori stavke s tremi do štirimi besedami,
- uporablja zaimke in veliko sprašuje (kdaj, zakaj, kaj),
- sledi navodilom s težjimi pojmi: »Vzemi svinčnik in ga daj v največji kozarec na mizi.«,
- razume odnose in razmerja: veliko-malo, zgoraj-spodaj, v, na, zunaj-znotraj,
- začneja uporabljati pretekli in prihodnji čas,
- vživlja se v drugo osebo in jo med igro posnema – govori kot junak iz risanke,
- **izgovarja večino glasov, razen /C/, /S/, /Z/, /Č/, /Ž/, /Š/ in /R/, glas /L/ se pojavi na koncu faze**
- govor je razumljiv širši okolici.

OD 3. DO 4. LETA

Pozor, če:

- ! Govor je nejasen, okolica ga ne razume.
- ! Ne poimenuje večine stvari v njegovih stalnih okoljih.
- ! Ne izgovarja glasov predvidenih za to starost (a, b, d, e, f, g, h, i, j, k, m, n, o, p, t, u, v)
- ! Težav ne rešuje z govorom, temveč z dejanji (udari nazaj, teče stran, joka ...).
- ! Pri govoru ne uporablja zaimkov, veznikov, predlogov.
- ! Z drugimi otroki se govorno ne povezuje.

OD 3. DO 4. LETA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Vaši stavki naj bodo daljši in sestavljeni,
- otroka v pogovoru poslušajte in glejte, **počakajte na odgovor**,
- če določene besede še nepravilno izgovori, ga ne popravljajte. Sami besedo pravilno ponovite,
- če se v govoru pojavi zatikanje, ga ne opozarjajte na to.

Bodite pozorni na vsebino govora, ne na način!

OD 4. DO 5. LETA

- Govor je razumljiv,
- pravilno izgovarja vse glasove, razen glasu R in šumnikov (Č, Ž, Š),
- stavčna struktura in slovnica sta pravilni,
- sledi zelo kompleksnim navodilom: »Primi se za nos, potem za ušesa, vstani iz stola in se usedi nazaj.«,
- sprašuje za pomen besed, ki jih še ne pozna,
- preseneti nas s posebnimi besedami ali izrazi: »Želim se pridružiti igri.«,
- pripoveduje dolge zgodbe po spominu,
- prenese naše navodilo drugi osebi,
- izpolni navodilo, sestavljeno iz težjih besed: »Vzemi tanek rdeč trak in ga daj v žep debele zimske bunde na steni.«

OD 4. DO 5. LETA

Pozor, če:

- ! Nepravilno izgovarja, izpušča ali zamenjuje več glasov
- ! Ima skromen besedni zaklad – veliko besed ne pozna
- ! Stavki so kratki in skromni, s pogostimi slovničnimi napakami
- ! Govor je slabo razumljiv, ni jasen
- ! Se ne vključuje v igro, v komunikacijo z vrstniki
- ! Ne zna pripovedovati o dogodkih iz bližnje preteklosti
- ! Ne izgovarja še glasu L

OD 4. DO 5. LETA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Širite zaklad (sinonimi, nadpomenke),
- berite daljše zgodbe in pripovedi, pogovarjate se o vsebini,
- aktivno glejte slikovne enciklopedije in se pogovarjate,
- spodbujajte k druženju z vrstniki,
- delajte vaje za gibljivost govornih organov.

OD 5. DO 6. LETA

- Otrok pravilno izgovarja vse glasove, izraža se v šest-besednem stavku,
- opisuje dogodke glede na potek in jih postavi v ustrezen časovni okvir,
- uporabi domišljijo in zgodbo sam nadaljuje,
- slikovno bere znane napise (Mercator, policija, stop, taxi ...),
- po poslušanju poveže v besedo dva do tri zvoke: »PA – PI – GA.«,
- uspešno komunicira z odraslimi, otroki, poznanimi in neznanimi osebami.

OD 5 DO 6 LETA

Pozor, če:

- ! Nepravilno izgovarja, zamenjuje ali izpušča nekatere glasove
- ! Stavki so slovnično neustrezni
- ! Besedni red v stavku je pomešan.
- ! V govoru ne uporablja predlogov.
- ! Slušno daljši pripovedi ne more slediti.
- ! Ima skromen besedni zaklad, veliko izrazov ne pozna.

OD 5. DO 6. LETA: KAKO SPODBUJATE GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ?

- Spodbujajte otroka, da samostojno opiše slike in dogajanja na njej.
- Berite pravljice in slikopise.
- Prepevajte pesmice in izštevanka.
- Igrajte se vaje slušnega razlikovanja: poišči besede na določen glas, igra 'tihi telefon'.

OD 6. DO 7. LETA

- Pravilno izgovarja vse glasove.
- Z lahkoto uporablja sestavljene povedi.
- Poimenuje dneve v tednu.
- V lastno pripoved ali obnovo zgodbe vključi različne osebe, teme in dogajanja.
- Spoznava črke.
- Poišče prvi in zadnji glas v besedi.
- Usvaja abstraktne pojme bogastvo, sreča, poštenost, zavist ...
- Uri se v zapisu znanih besed.
- Vse bolj uspešno bere znane besede (črkuje).
- Kaže željo po branju.

OD 6 DO 7 LETA

Pozor, če:

- ! Nepravilno izgovarja. Zamenjuje ali izpušča nekatere glasove
- ! Ima skromen besedni zaklad, težave z razumevanjem nasprotnih pojmov dolgo-kratko, nizko-visoko.
- ! Ne pozna in razlikuje črk in števil.
- ! V govoru ne uporablja predlogov.
- ! Težje razumeva navodila, ne razume daljše zgodbe.
- ! Ne razume abstraktnih pojmov .
- ! Ne izraža se v kratkih in vsebinsko skopih stavkih.
- ! Neuspešno odkriva srednje, zadnje ali celo prve glasove v besedi.
- ! Potrebuje veliko pomoči staršev ali učiteljev, da dokonča nalogo.
- ! Ima težave s pomnjenjem šolske snovi, pesmic, zgodbic.

OD 6 DO 7 LETA

- Še vedno mu berite in pripovedujte pravljice. Vsak trenutek izkoristite za pogovor z njim.
- Igrajte se z glasovi. Naj pove, kateri je prvi, kateri zadnji glas v besedi.
- Bodite jasni in dosledni pri navodilih.
- Spodbujajte ga k pripovedovanju, opisovanju.
- Spodbujajte ga k samostojnosti v komunikaciji z drugimi ljudmi.
- Spodbujajte ga k branju.

GOVORNO-JEZIKOVNE MOTNJE

- Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami imajo težave pri **usvajanju**, **razumevanju** in **govornem izražanju**, ki niso povezane z izgubo sluha.

Pojavljajo se lahko v obliki **blagega zaostanka** do **popolne nerazvitosti govora** ali **različnih prvin jezika**.

POGOSTE GOVORNE MOTNJE

- Motnja izreke / artikulacije – dislalija:

Otrok **ne izgovarja, zamenjuje** ali **napačno izreka** določen **glas**, ki so ga vrstniki njegove starosti običajno že usvojili.

Od 4. do 5. let: Š, Ž, Č, R

Od 3,5. do 4. let: S, Z, C

Od 3. do 3,5. let: L

Od 2. do 3. leta: K, G, V, F

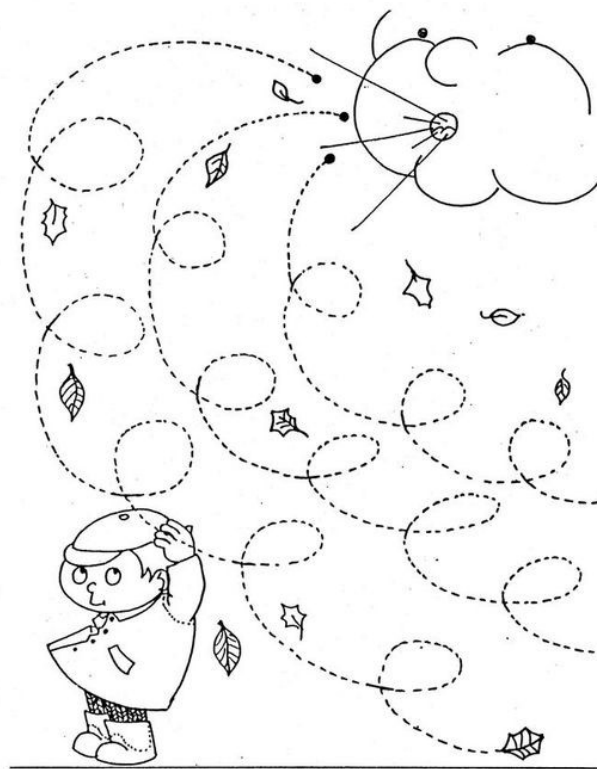
Do 2. leta: A, E, I, O, U, P, B, M, N, J, T

VZROKI

- Vzroki:
- odstopanje v zgradbi ali delovanju govornih organov: prekratka podjezična vez, visoko, gotsko nebo manjkajoči sprednji zobje, duda, sesanje prsta,
- slaba slušna pozornost, slušno razlikovanje ali motnja sluha,
- slab govorni vzor: uporaba pomanjševalnic, otročje govorjenje ali govorna motnja pri starših, sorojencih.

GLAS /S/, /Š/ IN /R/

JEZIKOVNE MOTNJE

○ ZAKASNEL GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ

Otrokov govor ne ustreza njegovi starosti in odstopa od govora otrokovih vrstnikov.

Kdaj lahko pomislimo, da ima naš otrok jezikovne težave?

- kadar menimo, da nas otrok ne razume
- kadar je otrokov govor pri 3-4 letih še vedno težko razumljiv za okolico, govori po svoje
- kadar še po 4. letu spušča dele besed, zamenjuje zloge, glasove znotraj besed
- kadar so stavki nepopolni (manjkajo vezniki, predlogi, pomožni glagoli...)

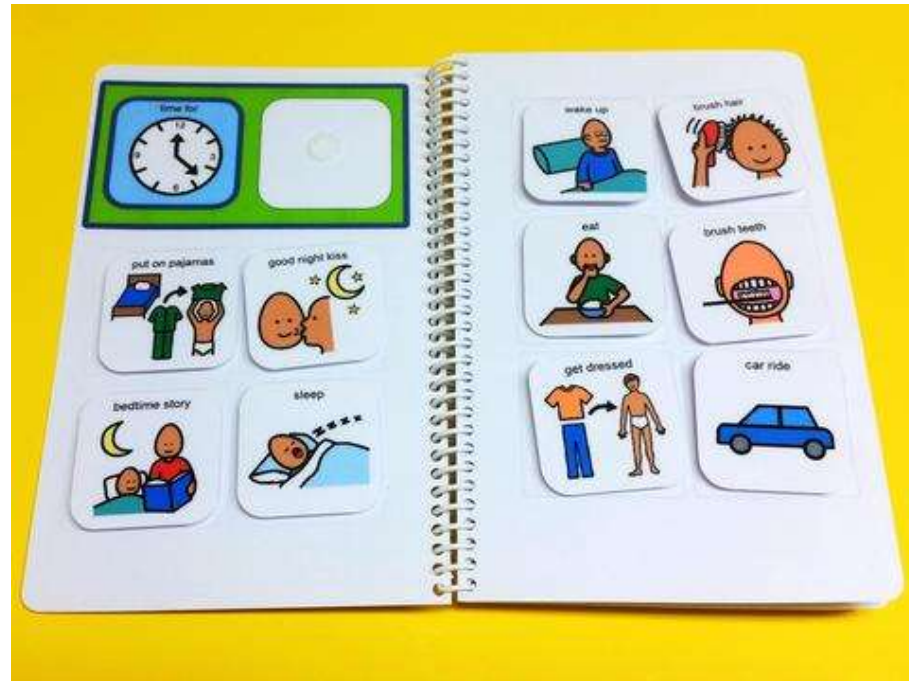
JEZIKOVNE MOTNJE

○ NERAZVIT GOVOR

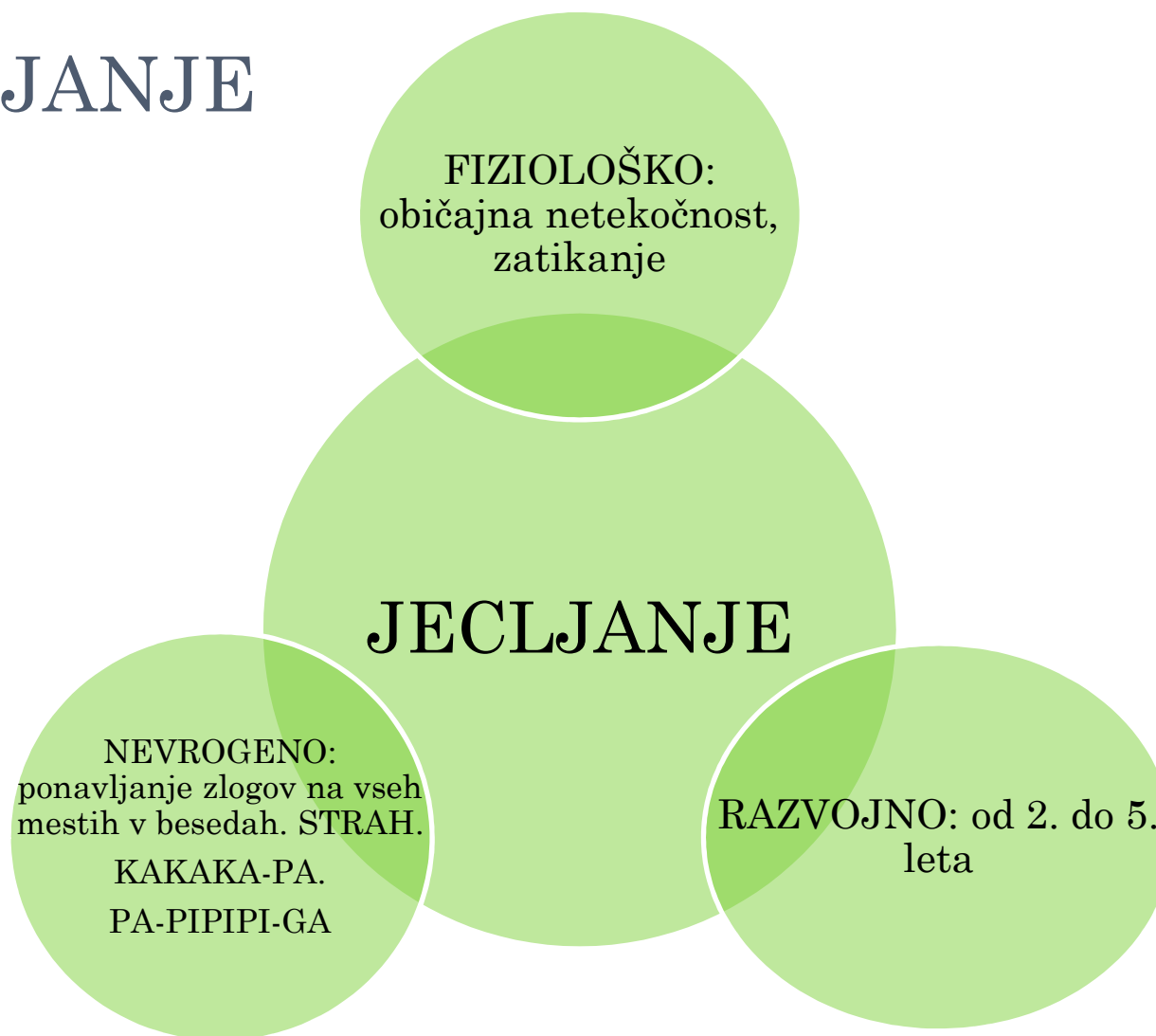
Odsotnost govora ali izredno osirmašeno besedno izražanje.

Otrok komunicira preko gest, nadomestne, podporne ali dopolnilne komunikacije.

Pogosto je ta oblika znak splošnega odstopanja v razvoju.

JECLJANJE

KDAJ OBISKATI LOGOPEDA?

- ! Če jecljanje ne izzveni v 6 – 12 mesecih.
- ! Če se otrok zatikanja zaveda in se govornih situacijam izogiba.
- ! Če se od zatikanju pojavijo somatofiziološki simptomi: tiki, izogibanje očesnemu kontaktu, rdečica, znojenje
- ! Če se izogiba socialnim kontaktom in se izolira.

HVALA ZA POZORNOST 😊